

EGY KÖZÖS EURÓPAI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI TÉRSÉG ÉPÍTÉSE: A BIZALOMALAPÚ ÉS ÁLDOZATVÉDELMI MEGKÖZELÍTÉS ERŐSÍTÉSE

Az európai bűnügyi együttműködés soha nem volt zökkenőmentes. Ennek ellenére az elmúlt két évtized jelentős eredményeket hozott, és végül egy dinamikus jogalkotási keret született. Ennek az integrációs folyamatnak az egyik legfontosabb mozgatórugója a 2009 decemberében hatályba lépő lisszaboni szerződés, amely alapjaiban változtatta meg a „játékszabályokat” azáltal, hogy bevezette a közösségi együttműködés módszerét – lásd az intézményi rendszert, a jogalkotási folyamatot és a jogszabályok természetét –, és hatályba léptette az EU Alapjogi Chartáját a bűnügyi jellegű igazságügyi együttműködés vonatkozásában is.

Az EU büntetőpolitikájának „lisszabonizálásával” kapcsolatos egyik legfontosabb elvárás az volt, hogy orvosolja a maastrichti és amszterdami szerződések időszakára (1993–2008) jellemző uniós büntetőjog-alkotás és büntetőpolitika legsúlyosabb problémáit. E vonatkozásban a következő három kérdéskör érdemel fokozott figyelmet.

Először is, a kizárólag tagállamközpontú, és a titkosság, átláthatóság hiánya és homályos jogi eszközök által jellemzett döntéshozatali eljárás nem tette lehetővé sem az Európai Parlament általi demokratikus ellenőrzést, sem pedig az Európai Unió Bírósága általi bírói felülvizsgálatot. A lisszaboni szerződést megelőző időszakban ráadásul a Bizottságnak is rendkívül gyenge jogköre volt a tagállamok uniós kötelezettségeinek és vállalásainak kikényszerítésére.

Másodszor, az EU büntetőpolitikájára jellemző „kormányköziség” következményeképpen – ahol kizárólag a tagállamoknak és a Bel- és Igazságügyi Tanácsnak volt beleszólása az ügyekbe – aránytalan hangsúlyt kapott a bűnüldözési és nemzetbiztonsági érdek szerinti logika, ami a jogalkotási kimenetet, az elfogadott jogszabályok természetét is nagyban befolyásolta. Ennek iskolapéldája az úgynevezett „európai elfogatóparancsról” szóló 2002/548/IB kerethatározat. A fentiek következményeképpen a döntéshozók szinte teljesen figyelmen kívül hagyták a sértetti jogok párhuzamosan kialakuló, szupranacionális jellegű keretrendszerét.

Harmadszor, kemény próbatételt jelentett a közös uniós igazságügyi térség egyik alapkövének tekintett vélelem, hogy a résztvevő tagállamok megbíznak egymás alapjogi védelmi rendszerében és jogállami garanciáiban, mind a nemzeti jogrendszer, mind pedig a belső intézményi keretek és igazságszolgáltatási struktúrák vonatkozásában. A „kölcsonös bizalomnak” ez a fajta felfogása áll az uniós igazságügyi térségben született büntetőítéletek kölcsönös elismerésének

hátterében. Mégis, éppen ennek a „bizalomnak” a hiánya számos jelentős szakmai vitában felmerült az elmúlt évtizedben. E viták egy része uniós tagállamok alkotmánybíróságai előtt folyt. E testületek aggodalmukat fejezték ki a kölcsönös bizalom elvének legitimitásával és a hazai jogrendszeren belüli gyakorlati alkalmazhatóságával kapcsolatosan.¹ Ezzel párhuzamosan némely konkrét, jellemzően civilszervezetek által, így például a Fair Trials International vagy a JUSTICE által felkarolt ügy is rámutatott nemzeti szintű strukturális problémákra, mint például a börtönviszonyokkal, illetve a gyorsított átadási vagy kiadatási eljárásban a védelemhez való joggal kapcsolatos hiányosságokra.²

Öt év telt el a lisszaboni szerződés hatálybalépése óta. Azóta az Európai Parlament (állampolgári jogok, bel- és igazságügy, LIBE) végre a rendes jogalkotási eljárás társjogalkotójává vált az uniós büntetőjogi aktusok elfogadása során is, és immár teljes jogú tagja az uniós büntetőpolitika alakítóinak. Mindez biztosítja a demokratikus ellenőrzést és a színvonalasabb jogalkotást olyan jogi instrumentumok elfogadása során, mint az európai nyomozási határozatról (ENYH) szóló 2014/41/EU irányelv, vagy más, a terhelti jogokkal foglalkozó jelentős jogszabály, mint például az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról szóló irányelv (2013/48/EU).

Az Európai Parlament egyben élesen kritizált korábban elfogadott harmadik pilléres jogszabályokat, így kritikát fogalmazott meg a kiadatási eljárások és az európai elfogatóparancs szerinti átadási gyakorlat kapcsán is. 2014 januárjában elfogadott jelentésében a Parlament felszólította a Bizottságot, hogy orvosolja a jelenlegi hiányosságokat és terjesszen elő jogalkotási javaslatokat, amelyek a következőkről rendelkeznek³: az elutasítás kötelező indokaként való feltüntetés, amennyiben alapos okkal feltételezhető, hogy egy intézkedés végrehajtása összeegyeztethetetlen lenne az alapjogokkal; arányossági vizsgálat a kölcsönös elismerési határozatok elfogadása esetén; pontos fogalommeghatározások, hiszen a jelenlegi szabályok nem határozzák meg, hogy mely szerv tekinthető „igazságügyi hatóságnak” vagy hogy mely „bűncselekmények” esetén alkalmazható az európai

1 Elspeth Guild: *Constitutional Challenges to the European Arrest Warrant*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2006

2 Fair Trials International: *The European Arrest Warrant Eight Years On – Time to Amend the Framework Decision? Outline Proposal for the European Parliament own initiative legislative report*, 1 February; and JUSTICE (2012), *European Arrest Warrants – Ensuring an Effective Defence*. London, 2012, pp. 15–16.

3 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2014-0039+0+DOC+XML+V0//EN>

elfogatóparancs. A jelentés hangsúlyozta továbbá az európai igazságszolgáltatási térség „jogokkal”, pontosabban a sértettek jogaival és a büntetőeljárásban részt vevő terheltek eljárási garanciáival kapcsolatos kiegyensúlyozatlanságait. Sajnos a Bizottság nem tett eleget a Parlament felhívásainak.

Az ENYH még mindig az európai igazságügyi együttműködés legjobb példája, illetve viszonyítási alapja. A jogintézmény megdönthetetlen bizonyítékot szolgáltat arra, hogy az alapvető jogok bírói felülvizsgálatának biztosítása, az arányosság vizsgálata és az egyes nemzeti alkotmányos követelmények kéz a kézben járhatnak a büntetőügyekben hozott bírósági határozatok kölcsönös elismerésével, és így a kölcsönös bizalom elvével. A kölcsönös elismerés elve és az alapjogi/arányossági vizsgálat tehát nem kölcsönösen kizárja, hanem éppen hogy kiegészíti egymást az EU jogrendszerében.⁴

Az ENYH egy sor úttörő jellegű védelmi garanciát fektet le, amit korábban soha nem láthattunk az uniós büntetőjogi eszközöknél, így az európai elfogatóparancsnál sem. Az ENYH-modell lehetővé teszi a tagállami hatóságok számára, hogy kicseréljék a bizonyítékokat, és kölcsönös bűnügyi jogsegélyt nyújtsanak egymásnak. Ugyanakkor a jogintézmény rendelkezik a jogállamiság és az emberi jogok szükséges garanciáról is, mégpedig azáltal, hogy a rendelkezések egy sorával megakadályozza, hogy „automatikusan” alkalmazni kelljen a kölcsönös elismerés elvét a bizonyítékok vonatkozásában. Ehelyett a tagállamok alkotmányos rendszerétől és arányossági és alapjogi tesztjeitől (valamint az EU Alapjogi Chartával való összeegyeztethetőségétől) teszi függővé az együttműködést. Ez kétségtelenül segíteni fogja a bizonyítékok cseréjének gyakorlati és kölcsönös bizalom alapú működését.

Az ENYH továbbá súlyt fektet arra is, hogy a „független igazságügyi hatóság” álljon az uniós bűnügyi együttműködés középpontjában. Ez megfelel az Európai Unió Bírósága által lefektetett „hatáskörrel felruházott bíróság” fogalom meghatározásnak is.⁵ Az európai elfogatóparancs működésével kapcsolatos, a terheltek átadását nagyban befolyásoló egyik alapvető probléma az egyes tagállami bíróságok függetlenségének hiánya.⁶ A bírói függetlenség a jogállam egyik legfontosabb

4 Wouter van Ballegoij: *The Nature of Mutual Recognition in European Law: Reexamining the Notion from an Individual Rights Perspective with a View to its Further Development in the Criminal Justice Area*. Maastricht: Intersentia, 2015

5 C-60/12, *Baláz*, 14 November 2013.

6 Sergio Carrera – Elspeth Guild – Nicholas Hernanz: *Europe’s Most Wanted? Recalibrating Trust in the European Arrest Warrant System*. Brussels: Centre for European Policy Studies, CEPS, 2013

eleme, amelynek teljesülése elengedhetetlen a bírói ítéletek kölcsönös elismerésének életben maradása szempontjából. Hogyan is lehetne „bízni” egy olyan nemzeti bíróság általi, az európai elfogatóparancs végrehajtását megelőző arányosság és alapjogi értékelésben, ahol a kibocsátó függetlensége nem kellően biztosított?

Az ENYH rendszerét ezért a bűnügyi jellegű európai jogszabályok teljes spektruma vonatkozásában be kellene vezetni, így például az európai elfogatóparancs esetében is, és a harmadik országokkal, így például az Egyesült Államokkal folytatott bűnügyi jogsegély és kiadatási eljárások területén is.⁷

Visszatérve az Európai Bizottság és az EU Bíróság szerepére, a lisszaboni szerződéshez csatolt 36. jegyzőkönyv a szerződés hatálybalépésétől számított ötéves átmeneti időszakot állapított meg ezen intézmények hatáskörének kiteljesedésére. Ez az időszak 2014. december 1-jén lejárt.⁸ Még túlságosan korai volna a hatáskör-módosulás okozta változások következményeit és eredményeinek terjedelmét latolgatni. *Frans Timmermans*, az új, a jogállamiságért és az emberi jogokért felelős első alelnök szerint a Bizottság tervei között szerepel, hogy „párbeszéd és együttműködés” révén a gyakorlatba is átültessék az új bizottsági végrehajtási jogköröket.⁹ Saját megfogalmazása szerint a Bizottság új szerepe azt jelenti majd, *„hogy bármilyen döntést hozzanak is, ha a tagállamok vállalják azok végrehajtását, akkor a Bizottság ellenőrizni fogja a végrehajtás minőségét. És mivel a megelőzés mindig előnyösebb, mint a gyógyítás, a Bizottság mindenkor rendelkezésre fog állni, hogy segítse a normák nemzeti átültetését. Az egésznek az a lényege, hogy minél körütekintőbben történjen meg a közös szabályok átültetése. És minden esetben a jogsértési eljárást fő szabályként meg kell előznie első lépésként egy a Bizottság és a tagállam közötti konstruktív párbeszédnek, egy »EU Pilot«-nak nevezett eljárás keretében.”*¹⁰

Az Európai Bizottság pontos szerepének meghatározása, és az Európai Parlament említett eljárásba történő bevonásának mikéntje még várat magára. A Bizottság nagy játéktérre számít az uniós jog átültetésének ellenőrzése és az ügyek luxembourgi bíróság elé utalása során. Az EU bűnügyi területének független fel-

7 Sergio Carrera – Elspeth Guild – Gloria Gonzalez – Valsamis Mitsilegas: Access to Electronic Data by Third-Country Law Enforcement Authorities: Challenges to Rule of Law and Fundamental Rights. Brussels: Centre for European Policy Studies, CEPS, 2015

8 Valsamis Mitsilegas – Sergio Carrera – Katharina Eisele: “The End of the Transitional Period for Police and Criminal Justice Measures Adopted before the Lisbon Treaty: Who Monitors Trust in the European Criminal Justice Area?” Brussels: CEPS Liberty and Security in Europe Series, CEPS, 2014

9 http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1701_en.htm

10 Uo.

ügyeleti és objektív értékelési módszereinek mikéntje azonban egyelőre nyitott, ami a jelenlegi rendszer egyik legnagyobb hiányossága. Ez annak ellenére így van, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 70. cikke lehetővé teszi az EU számára olyan szabályok elfogadását, *„amelyek szerint a tagállamok a Bizottsággal együttműködve – különösen a kölcsönös elismerés elvének teljes körű alkalmazását elősegítendő – elvégzik az e címben említett uniós politikák tagállami hatóságok általi végrehajtásának objektív és pártatlan értékelését”*.

Az Európai Bíróság hatáskörének kiteljesedése szintén jelentős változásokat hoz majd. A korábbi vonatkozó luxembourgi esetjog ellenére elkerülhetetlen, hogy a Bíróság hatékonyan ellássa alapjogvédelmi feladatát, mégpedig az EU bűnügyi együttműködésével kapcsolatos esetekben is.¹¹ Az Európai Unió Bíróságának az EU Európai emberi jogi egyezményhez való csatlakozását megakadályozó, és vitatható véleménye még hangsúlyosabbá teszi ezt a követelményt. A véleményben a következőképpen fogalmazott a Bíróság: *„... a tagállamok közötti kölcsönös bizalom elvének alapvető jelentősége van az uniós jogban, mivel lehetővé teszi egy belső határok nélküli térség létrehozását és fenntartását. Márpedig ezen elv, különösen a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében, mindegyik államtól megköveteli, hogy – kivételes körülményektől eltekintve – úgy tekintse, hogy az összes többi tagállam tiszteletben tartja az uniós jogot, és különösen az uniós jog által elismert alapvető jogokat.”*¹²

Az Európai Unió Bíróságával kapcsolatos fokozott elvárás, hogy egyre inkább betöltse egy alapjogi bíróság szerepét, és végső szava legyen abban a kérdésben, hogy melyek ezek a „kivételes körülmények”, és hogy az EU Alapjogi Chartájának, valamint a terheltekre vonatkozó másodlagos uniós jogforrásoknak a teljes körű érvényesülését is biztosítsa minden olyan esetben, amikor a tagállamok uniós büntetőjogot hajtanak végre.

Ennek ellenére a lisszaboni szerződés utáni időszak intézményi és döntéshozatali rendszere sem mentes a kockázatoktól és nehézségektől. A lisszaboni szerződés liberalizálta és bővítette a közösségi módszer alóli kivételeket, és a többse-

11 Sergio Carrera – Bilyana Petkova: “The role and potential of civil society and human rights organizations through third party interventions before the European Courts: The case of the EU’s Area of Freedom, Security and Justice”. In: Mark Dawson – Elise Muir – Bruno de Witte (eds.): *Judicial Activism at the Court of Justice: Causes, Responses and Solutions*. Cheltenham: Edward Elgar, 2013

12 Opinion 2/13 on the compatibility of the draft agreement on the EU accession to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) with the EU and TFEU Treaties of 13 December 2014, CJEU, para. 191.

bességes Európa lehetőségét az uniós jogszabályok elfogadása során. Idetartozik a vészfékmechanizmus, és a megerősített együttműködés lehetősége a bűnügyi együttműködés területén, amennyiben egy tagállam úgy véli, hogy egy uniós irányelv alapjaiban érintené belső büntető igazságszolgáltatási rendszerét. Ez a jövőben a különböző, és olykor versengő „igazságszolgáltatási térségek” sokszorozódásához vezethet az EU-ban, ami jogbizonytalanságot, töredezettséget okoz, és végső soron alááshatja a szerződések célját, hogy létrejöjjön a szabadság, biztonság és jog érvényesülésének egy „közös” térsége. A megerősített együttműködés büntető igazságszolgáltatási területen történő alkalmazásának következményeit célszerű volna gondosan megvizsgálni a hatályos uniós joganyag gyakorlati alkalmazásának és hatékonyságának szempontjából. Továbbá, ha már kölcsönös bizalomról és egyénközpontságáról szólunk, a különböző mértékben harmonizált szerteágazó európai témák és a határokon átívelő ügyek nemzetek feletti igazságügyi együttműködési modelljének elterjedése óhatatlanul fokozott bizalmatlanságot szül majd az uniós polgárok és lakosok oldalán az európai együttműködés hozzáadott értékével szemben. A többsebességes Európa irányába tett további lépések nem járhatnak az európai uniós alapjogvédelem kiegyensúlyozatlanságával, a jogvédelem egyenlőtlenségével és az egyének a szerinti megkülönböztetésével, hogy éppen hol tartózkodnak az EU-ban.¹³

Jelen könyv kiváló hozzájárulás az uniós bűnügyi együttműködés tudományos irodalmához. Az európai elfogatóparancs végrehajtásával kapcsolatos nehézségek kitűnő bemutatása és értékelése a magyar jogrendszerben szélesebb és messzebb mutató kérdéseket is felvet a „kormányköziség” elve alapján kialakult európai kooperáció működőképességét érintő gyakorlati és koncepcionális tennivalókkal kapcsolatban, és rámutat az európai jogharmonizáció fontosságára (és eredendő kockázataira is). A könyv rendkívül fontos hozzáadott értékkel bír annak megértéséhez, hogy a minimumharmonizációt előíró uniós jogszabályok miként teszik lehetővé a kölcsönös elismerés elvének továbbélését a büntetőjogi területen.

A lenyűgöző kötet minden, az európai igazságszolgáltatási térség jövőbeli alakulása iránt érdeklődő számára kulcsfontosságú üzenet hordoz a bizalom erősítésének lehetőségeivel kapcsolatban – és nem is csak az uniós tagállamok közötti, vagy a tagállamok és az európai intézmények közötti bizalomról van itt szó, hanem azon egyének bizalmáról, akiket az EU politikái végső soron érint-

13 Sergio Carrera – Elspeth Guild: Implementing the Lisbon Treaty: Improving the Functioning of the EU on Justice and Home Affairs. Brussels: European Parliament Study, 2015

nek, és akiknek a jogai és alapvető szabadságai esetlegesen sérülhetnek a vizsgált eljárások során. Itt kap igazi jelentőséget a terhelti (alap)jog-központú megközelítés mint az európai együttműködés következő generációjának lényegi eleme. Az „európai igazságszolgáltatási térség” „európai szabadságjogi térség” alá helyezése nemcsak az európai bűnügyi együttműködés legitimációjának kulcsfontosságú feltétele, hanem az olyan európai együttműködés sine qua nonja is, amely hű marad az EU-szerződésekben lefektetett alkotmányos és jogállami elvekhez is.

Sergio Carrera

tudományos főmunkatárs, igazgató
Justice and Home Affairs Programme
Centre for European Policy Studies;
egyetemi docens
Maastrichti Egyetem jogi kar

ELŐSZÓ

Az európai elfogatóparancsról általában mint sikertörténetről olvashatunk. Gyakorló jogászok igencsak értékelik a jogintézményt: miután a vonatkozó kerethatározat 2004-ben hatályba lépett, 2005 és 2011 között körülbelül hetvenkilenc ezer európai elfogatóparancsot bocsátottak ki, amelynek negyede végződött a keresett személy átadásával.¹⁴

Az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat volt az első olyan harmadik pilléres másodlagos jogforrás, amely a gyakorlatba átültette az Európai Unió tagállamai közötti bűnügyi együttműködés során irányadó kölcsönös elismerés elvét. Noha 2008-ban hatályba lépett *a kölcsönös elismerés elvének büntetőügyekben hozott, szabadságvesztés-büntetéseket kiszabó ítéleteknek az uniós végrehajtása céljából történő alkalmazásáról szóló kerethatározat, valamint az előzetes letartóztatás alternatívájaként felügyeleti intézkedéseket elrendelő határozatokra vonatkozó kerethatározat*, amely jelentősen gyengítette a kettős inkrimináció szigorú követelményét a jogszabályokban felsorolt bűncselekmények vonatkozásában, az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat még mindig a bűnügyi együttműködés során alkalmazott kölcsönös elismerés elvének iskolapéldája. A kölcsönös elismerés elvének ez utóbbi kerethatározat által történő végrehajtása a kölcsönös bűnügyi együttműködést új szintre emeli, és a jelen kötet szerzője ennek tökéletesítését szorgalmazza.

Amióta az uniós jogszabály hatályba lépett és az európai elfogatóparancsot végre kell hajtani és alkalmazni kell a tagállamokban, egyfajta párbeszéd alakult ki a luxembourgi székhelyű Európai Bíróság és a tagállami bíróságok között. Ebben a dialógusban az igazságszolgáltatási szervek szintén értékelik az európai elfogatóparancsot mint a kölcsönös elismerés elvének legfontosabb mérföldkövét. Jelen tanulmány betekintést enged az európai elfogatóparancs magyarországi végrehajtásának a magyar Alkotmánybíróság általi értékelésébe, továbbá egy konkrét jogeset ismertetésén és értékelésén keresztül a jogintézmény gyakorlati alkalmazásába. Az utóbb említett Tobin-ügyben az európai elfogatóparancs nem végződött átadással. Egyetértve a szerzővel abban, hogy egy bűncselekmény határokon átívelő természete nem akadályozhatja meg a vonatkozó jogszabály kikényszerítését, mai szemmel nézve a Tobin-ügyet *a szabadságvesztés-büntetéseket kiszabó ítéleteknek az uniós végrehajtása céljából történő alkalmazásáról szóló kerethatározat alapján kellene megoldani. Azonban, ahogy a szerző is bizonyítja,*

14 Sergio Carrera – Elspeth Guild – Nicholas Hernanz: i. m.

a kérdéses 2008-as kerethatározat hányatott sorsa is igazolja, hogy a kölcsönös elismerés elvét, amelyet egykor az európai elfogatóparancs fémjelzett csupán, érdemes tovább csiszolni.

Mindennél sürgetőbb a kölcsönös elismerés elvének továbbgondolása, és a szilárd jogi háttér megteremtése. Jelen kötet szerzőjének köszönhetően a szakmai vitához való magyar hozzájárulás elérhetővé vált a kutatók, a gyakorlati szakemberek és a jogalkotók számára, EU-szerte.

Stefan Schumann

posztdoktor kutató és oktató
Johannes Kepler Egyetem
társasági büntetőjog és büntető igazságszolgáltatás tanszék

A SZERZŐ ELŐSZAVA

Jelen kötet az Európai Unió büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésének területén elfogadott, azaz egy volt harmadik pilléres jogszabály, az európai elfogatóparancs sorsát vizsgálja.¹⁵ Az elfogatóparancs jelentős előrelépésnek tűnik a tagállamok közötti kiadatás korábbi szabályozásához képest, azonban alkalmazása korántsem zökkenőmentes. A jogszabály sorsa, mint cseppben a tenger, mutatja a bűnügyi együttműködés buktatóit. A tamperei csúcson a szabadság, biztonság és jog térsége sarokkövének nevezett „kölcsonös elismerés” elve a tagállamok állam- és kormányfői között deklaratív, politikai szinten talán fennállt, de egy másik – és a büntetőjogi együttműködés szempontjából legalább olyan fontos – hatalmi ág, a bírói hatalom képviselői elsősorban alkotmányjogi, illetve emberi jogi aggályokra hivatkozva kevésbé hajlandók a gyakorlatban szorosabb együttműködésre lépni.

Jelen kötetben nem kívánom az európai elfogatóparancs jogintézményét, vagy a kölcsönös bizalom és kölcsönös elismerés elve alapján elfogadott jogi instrumentokat áttekinteni. Jog-összehasonlító elemzést sem végzek. Ezt mások már megtették, még hozzá kitűnően, írásaikat jól-rosszul visszhangozni nem kívánom.¹⁶ Céлом kizárólag annyi, hogy az európai elfogatóparanccsal kapcsolatos magyar vezető jogeseteket ismertessem és értékeljem. Ennek megfelelően a kötet első részében a harmadik pillér fejlődéstörténetének releváns állomásait, valamint a vizsgált jogintézményt ismertetem röviden. A második részben a magyar Alkotmánybíróság elfogatóparanccsal kapcsolatos döntéseit értékelem. A jogin-

15 A Tanács kerethatározata (2002. június 13.) az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról (2002/584/IB). HL 190., 2002. 7. 18., 1–20. o. A dokumentumot módosította a Tanács 2009/299/IB kerethatározata (2009. február 26.), a 2002/584/IB, a 2005/214/IB, a 2006/783/IB, a 2008/909/IB és a 2008/947/IB kerethatározat módosításáról a személyek eljárási jogainak megerősítése, valamint a kölcsönös elismerés elvének az érintett személy megjelenése nélkül lefolytatott eljárásokat követően hozott határozatokra való alkalmazásának előmozdítása tekintetében. HL 81., 2009. 3. 27. A továbbiakban kerethatározaton kizárólag ezt a dokumentumot értem.

16 Lásd például Libor Klimek: *European Arrest Warrant*. Cham–Heidelberg–New York–Dordrecht–London: Springer, 2015; Elspeth Guild – Florian Geyer (eds.): *Security versus Justice? Police and Judicial Cooperation in the European Union*. Aldershot_ Ashgate, 2013; Massimo Fichera: *The Implementation of the European Arrest Warrant in the European Union: law, policy and practice*. Cambridge: Intersentia, 2011. Elspeth Guild – Luisa Marin (eds.): *Still not resolved? Constitutional issues of the European Arrest Warrant*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2009; Adam Górski – Piotr Hofmański: *The European Arrest Warrant and its Implementation in the Member States of the European Union..* Warszawa: C. H. Beck, 2008; Elspeth Guild (ed.): *Constitutional challenges to the European arrest warrant*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2006.

tézménnyel szemben azonban rendes bíróságoknak is lehetnek fenntartásaik. Ennek illusztrálásaképpen a harmadik fejezet egy esettanulmány, amelyben egy magyar bíróság által Írországnak kibocsátott elfogatóparancs zaklatott sorsát tárgyalom. Noha nem célom az európai elfogatóparancs és a kapcsolódó uniós jogelvek átfogó értékelése, a viszonylag szűk körű elemzés is igazolja az uniós bűnügyi együttműködéssel kapcsolatos három hipotézisemet.

Első hipotézisem kiindulópontja, hogy a közös bűnmegelőzés és bűnüldözés a személyek szabad mozgásának ellenpontja¹⁷, márpedig egy lassan, nehézkesen és eseti alapon fejlődő jogterület alkalmatlan egy kiteljesedett alapszabadság negatív mellékhatásainak orvoslására. Úgy vélem, az egységesülő Európa büntetőjogi dimenzióját csakis a szupranacionalitás alapján kidolgozott uniós jog szerint történő szorosabb tagállami együttműködés teheti hatékonyá. Noha a lisszaboni szerződés megszüntette a korábbi pillérrendszert, és ezáltal közösségiesítette a büntetőjogot, az uniós jog még mindig számos kivételt enged e területen a nemzetekfelettség elve alól, és egyre erősebbek a büntetőjogi szuverenitást féltő hangok, a kormányköziség elvét visszacsempésző törekvések. Ezért tartom szükségesnek annak felidézését, és igazolását a jogeseten keresztül, hogy a kormányköziség elve szerint működő bűnügyi együttműködés nem kellően hatékony, szükségszerűen vezet tökéletlen jogalkotáshoz, és végső soron akadály a jogérvényesülésnek.

Másodszor, és az előző ponthoz kapcsolódóan, a büntetőhatalom gyakorlása csak egy precízen kijelölt szűk mezsgyén jogállami. Ha túl tágra szabjuk, az könnyen állami önkénybe torkollik, ugyanakkor ha az állam nem él büntetőhatalmával, az is leépíti a jogállamot, anarchiához, káoszhoz vezet, és a jogalanyok joggal követelik vissza a bosszú állami monopóliumát. Az ismertett ír–magyar ügy kapcsán ez meg is történt. A nemzeti és uniós jogi lehetőségek szűkösségét látva sokan a saját kezükbe kívánták venni a megtorlást, vagy vért követeltek.¹⁸ Márpedig az állami büntetőhatalom, csakúgy mint a kormányzás általában, ma már több szinten: helyi, régiós, állami, uniós, Európa tanácsi szinten történik. A többszintű kormányzás realitásához kell igazítani a büntetőjogi szabályozást,

17 Lásd az Európai Unióról szóló szerződés 3. cikk (az EUSZ korábbi 2. cikk) (2) bekezdését: „Az Unió egy belső határok nélküli, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló olyan térséget kínál polgárai számára, ahol a *személyek szabad mozgásának biztosítása* a külső határok ellenőrzésére, a menekültügyre, a bevándorlásra, valamint a *bűnmegelőzésre és bűnüldözésre vonatkozó megfelelő intézkedésekkel párosul.*” (Kiemelés B. P.)

18 Lásd például az „Autós ségyentábla” című, vagy a „két kis ember” emlékére létrehozott internetes fórumot. <http://forum.index.hu/Article/showArticle?t=9016937>; http://forum.index.hu/Article/showArticle?na_start=1618&na_step=30&t=9015567&na_order=

és a büntetőjogi hatalom egy részét át kell ruházni a kormányzás egyéb szintjeire, így az unióra.

Harmadik hipotézisem a büntetőjog terrénumán túlra nyúlik: azt állítom, hogy a büntetőjog részbeni közösségesítése, sőt még az uniós jog elsőbbségének maradéktalan elismerése sem fog megtörténni, azaz a tagállamok nem lesznek hajlandók feladni nemzeti szuverenitásuk egy részét, ameddig az emberi jogi paradigma, azaz az EU úgynevezett alapjogi kultúrája¹⁹ a büntetőjog területén ki nem teljesedik, és a büntetőeljárás garanciák, valamint a büntetés-végrehajtás feltételeinek minimum harmonizációja meg nem történik. Hipotézisem röviden tehát, hogy a „több Európa” egyben igazságosabb Európát is jelent.

Végezetül szeretném megköszönni azok közreműködését, akik lehetővé tették a jelen kötet megjelenését. Mindenekelőtt köszönettel tartozom dr. Virág Györgynek és dr. Vókö Györgynek, akik a 2009-ben kezdődő kutatás idején az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) igazgatóiként olyan szellemi közeget teremtettek, amely lehetővé tette a zavartalan tudományos munkát. Köszönöm a családomnak a mindenkori támogatást és türelmet. Köszönettel tartozom továbbá mindazoknak, akik kutatásom során hozzásegítettek a Tobin-ügy megértéséhez: *dr. Kiss Annának*, az OKRI kutatójának, aki figyelmembe ajánlotta a jogesetet és aki hozzájárult ahhoz, hogy a szélesebb szakmai közönség is részleteiben megismerje az ügyet²⁰; *dr. Borbély Zoltánnak*, a Legfőbb Ügyészség korábbi szóvivőjének, akivel közösen követtük és a média nyilvánossága elé tártuk a fejleményeket²¹; *dr. Tóth Istvánnak*, a *Zoltai* család képviselőjének, aki megosztotta velem ügyvédi stratégiáját; *Mészáros Ferencnek*, aki lelkiismeretesen gyűjti és az internet nyilvánossága elé tárja a Tobin-ügy legfrissebb eredményeit²²; és egy ír jogtudós barátomnak, aki egyrészt megvilágította a common law eljárási rendszer ír vál-

19 A Bizottság közleménye: Az Európai Unió Alapjogi Chartájának hatékony végrehajtására irányuló stratégiáról. COM/2010/0573 végleges, 2010. október 19.

20 Kiss Anna: A Tobin-ügy: Lisszabon előtt, Lisszabon után, avagy az európai elfogatóparancsról. Interjú Bárd Petrával. *Ügyvédvilág*, 2010/1., 12–13. ugyvedvilag.hu/laparchivum.php?pdf=203; Kiss Anna: Az európai elfogatóparancsról egy ír elkövető magyar ügye kapcsán. Interjú dr. Bárd Petrával. *Ügyészek Lapja*, 2008/2., 37–45. o.

21 Borbély Zoltán és Bárd Petra közös médiamegjelenéseire a témában lásd például Echo TV: Bírósági történetek – Ciaran Tobin ügye kapcsán, 2009. december 9.; Duna Televízió: Elnapolták a leányfalui gázoló tárgyalását, 2009. december 2.; Kossuth rádió: December elején dönthet a bíróság az ír gázoló kiadatásáról. Baló György interjúja Bárd Petrával és Borbély Zoltánnal, 2009. november 26.; Juventus rádió: Várkonyi Attila Ciarán Tobin átadási ügyéről Bárd Petrával és Borbély Zoltánnal beszélget, 2009. november 21.

22 <http://ciaran-tobin.blogspot.hu/>

tozatának egyes, számomra korábban homályos pontjait, másrészt lektorálta a kézirat angol nyelvű változatát. *Giricz Annától* sok segítséget kaptam a kötet különböző változatainak formázásához, *Takács Andreának* a gondos olvasó-szerkesztést köszönöm, *Jónás Irén* OKRI-könyvtárosnak pedig a kötet alapjául szolgáló kutatás idején a szakirodalom hozzáférhetővé tételét. A kötet egyes részletei már korábban megjelentek magyar, illetve angol nyelven.²³ A jelen kézirat vázát adó korábbi – azaz a 2009 óta történt fejleményeket nem tartalmazó és jelentősen rövidebb – változat publikálására az Elspeth Guild és Luisa Marin szerkesztette *Still Not Resolved?: Constitutional Issues of the European Arrest Warrant* című könyv egy fejezeteként került sor.²⁴ Köszönöm a szerkesztőknek, hogy a kibővített változat közlését támogatták. Nem utolsósorban köszönettel tartozom Magyarország ügyészségének, és különösen a Legfőbb Ügyészségnek a kötet kiadásához nyújtott közvetett és közvetlen támogatásáért.

-
- 23 Bárd Petra: A bűnügyi együttműködés csapdái: A Tobin-ügy. In: Vókó György (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 51. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2014, 93–109. o.; Bárd, Petra: A rocky road. Irish Law Society Gazette, October 2014, pp. 38–41. <https://www.lawsociety.ie/Documents/Gazette/Gazette%202014/October-2014.pdf>; Bárd Petra: Európai Unió: a szabadság, a biztonság vagy a jog érvényesülésének térsége? In: György Virág (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 46. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2009, 95–114. o.; Bárd Petra: A kölcsönös bizalom elvével szembeni alkotmányos aggályok az európai elfogatóparancs példáján keresztül. In: Virág György (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 45. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2008, 175–192. o.; Bárd, Petra: You Can Leave Your Hat On: Freedom, Security and Justice: Where is the Emphasis? In: Harald Eberhard – Konrad Lachmayer – Gregor Ribarov – Gerhald Thallinger (eds.): Constitutional Limits to Security, Wien: Nomos, 2009, pp. 135–165.; Bárd, Petra: Traps of Judicial Cooperation in Criminal Matters: The Tobin Case. In: Marcel Szabó – Petra Lea Láncoš – Réka Varga – Tamás Molnár (eds.): Hungarian Yearbook of International Law and European Law. The Hague: Eleven International Publishing, 2014, pp. 469–505; Bárd, Petra: The Rough Road of EU Criminal Cooperation: The Tobin case. *Ügyészek Lapja*, 2014/6., 157–168. o.; Bárd Petra: Egy jogintézmény hányatott sorsa: az európai elfogatóparancs. *Rendészeti Szemle*, 2008/12., 3–26.; Bárd Petra: Az ír gázoló és az európai büntetőjog. [www.szuveren.hu](http://szuveren.hu), 2014. március 7., <http://szuveren.hu/jog/az-ir-gazolo-es-az-europai-buntetojog>; Bárd, Petra: The European Arrest Warrant: category and practice, <http://blogeuropa.eu/2008/09/30/the-european-arrest-warrant-category-and-practice/>, <http://www.ciaran-tobin.com/2008/10/ciaran-tobin-in-blogeuropa.html>
- 24 Elspeth Guild – Luisa Marin (eds.): *Still not resolved?: constitutional issues of the European Arrest Warrant*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2009, pp. 209–228.